

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема „Психографски профили
и потребителско поведение“

От: проф. Добринка Станчева Пейчева, Югозападен университет „Неофит
Рилски“, Благоевград

Дисертационният труд е предназначен за присъждане на образователна и
научна степен „Доктор“ в професионално направление 3.1. Социология,
антропология и науки за културата по научна специалност социология към
катедра „Икономическа социология“: в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Росен Кутелов.....

Научен ръководител: проф. д-р Вяра Стоилова

Основание за написване и представяне на рецензията е включването
ми в състава на Научно жури за защита на дисертационния труд съгласно

Заповед № 1511/27.05.2025 г. на Заместник Ректор по
научноизследователска дейност на УНСС

1. Информация за дисертанта

Дисертантът Росен Кутелов се е обучавал в докторска програма по социология към
катедра „Икономическа социология“, „Общикономически факултет“

Кутелов е завършил висше образование през периода 1981-1986 г във Факултета
по журналистика и масова комуникация,

СУ „Св. Климент Охридски“,

В момента работи като управител на Прогрес консулт ЕООД. Ръководил е успешно над
200 проекта по маркетингови и социални проучвания, анализи, маркетингови стратегии,
комуникационни стратегии, стратегически планове, връзки с обществеността, работа с
медиите. на методологията за дефиниране на психографските профили на потребителите
, на методологията за дефиниране на Коефициент на маркетинговата сила на марката ® на
методологията за определяне на Индекс на пълноценния живот, на методологията за
дефиниране на групите от избиратели според Идеино-ценностната ориентация. Работил е
в АССА- М, Вестник Репортер 7, Списание „Семейство и училище“.

2. Обща характеристика на дисертационен труд

Дисертационният труд на Росен Кутелов, с обем от 168 страници включва увод, три глави, заключение и използвани източници. В основната част от работата му са представени 2 таблици и 43 фигури. Библиографията е съставена от 22 източника на кирилица и 79 на латиница. Темата е особено актуална в последните години Актуализирането и е свързано не само със медийното претоварване и пренасищане с комуникационни продукти в медийната среда през последните десетилетия, но и като резултат от дигиталните трансформации, в информационните и комуникационни технологии и техните последици - с хибридните информационни войни, фейк новините с използването на лъжите в пропагандните дейности. Не по-малка роля имат и нови компютърно детерминирани инструменти за създаване, разпространяване и усвояване на информация, някоя от която въобще не е съществувала, и предизвиканият от тях срив в доверието в някои от медиите и в доказателствения материал по принцип. От друга страна, проблемът с претоварването на комуникационното поле, което е обект на внимание особено много от изследователите на четенето и на здравословните ефекти от трансформациите свързани с четенето, актуализира и налага перманентни изследвания в тази област, а и не само. Промяната на съществували комуникационни модели с вековно присъствие – задълбочава особено ярко нарастващия интерес към проблематиката. Ето защо проблемите за справянето, които са в основата на дисертационния труд, са актуални не само на личностно ниво, както споделя дисертантът, но и на групово и социално-категориално ниво Актуалността на дисертационния труд е повече от безспорна.

Установяването на въздействието върху реципиентите в социума, възникващо вследствие на претоварването с информация в съвременното общество, и идентифицирането на механизмите, чрез които индивидите функционират успешно в условията на информационно претоварване е изключително важна **цел**, която си е поставил и реализирал Кутелов. Той е подложил на проверка допускането, че индивидите не изработват чисто персонални способности за справянето с проблема – вариращи между всеки два отделно взети индивида, а че могат да бъдат установени отчетливо формирани групи от индивиди, които реагират по сходен начин при потребяването на информация, което се дължи на специфични за всяка отделна група психологически характеристики.

Именно върху механизмите, чрез които индивидите се справят с проблема с информационното претоварване е насочил иновативния си поглед дисертантът в тази разработка .

Изследователска теза на дисертанта, която успешно защитава дисертантът е, че е възможно да бъде изведена структура на потребителите, групирани според психографски профили, като от спецификите на всяка от тези групи зависи справянето с информационното претоварване.

В първата глава, озаглавена „ Информационното общество“ в рамките на 26 страници дисертантът е направил опит да представи исторически преглед върху значението на комуникацията за хората; етапите на нейното развитие; промяната и в края на ХХ век. В този обем страници е вплетен опит и за анализ на причините за възникване на „информационното общество“ и на неговото „съдържание“, както и на зараждането на информационната претовареност. Специално място е отделено на предизвикателствата, породени от информационното общество и информационната претовареност за индивида и социума като цяло. Дисертантът се е основал на един от представителите на медийната екологична асоциация Роберт Логан (Logan, 2002), който в своя самостоятелна статия прави опит да допълни Х. Инис и М.Маклуън и общоприетите 3 епохи в историята на културата и комуникацията – устната, писмената и електронната с невербална((жестове и мимики)и електрическа (телеграф, телефон, радио, телевизия – свързана с преодоляването на големи дистанции) разграничавайки електронната от електрическата при компютрите, интернет и мобилни комуникационни средства) *„Втората комуникационна ера, която искам да добавя към тези, идентифицирани от Инис и Маклуън, може да бъде създадена чрез разграничение между електрическа и електронна комуникаци (Logan, 2002).* Въпреки че разбирам Кутелов да иска да бъде интересен, не приемам и не поддържам въвеждането на подобно петстепенно епохално развитие на комуникациите.

Във втора глава дисертантът всъщност разкрива своите иновационни постижения. Артикулирайки механизмите, чрез които индивидите се стремят да намалят информационния „товар“, той извежда и съпоставя техногенните механизми – платформи за блокиране на източници на нежелана информация, приложения за възпиране на рекламите, СПАМ-барииери и др., с индивидуалните способности – волево

намаляване на времето, прекарвано в социалните мрежи. Прави връзка със значението психографските профили.

Емпиричната част на настоящия дисертационен труд, с която този труд придобива висока степен на доказателственост - както на целта, така и на тезата на труда, е основата за солидна верификация и надеждност – проведени са 13 социологически представителни проучвания за България с общ брой анкетирани лица 12904 в рамките на 10 години от 2013-2023 г. Тя е разгърната в третата глава .

Илюстрирани са примери от проучвания в различни сектори на икономиката и в сфери извън нея, потвърждаващи тезата, че индивидите реагират на излъчваните от производителите на комуникация сигнали в синхрон с принадлежността си към дадена група според очертаните предполагаеми психографски профили. Тук, без да е в течение, дисертантът доказва формулираната още в първата половина на миналия век теория за масмедийното въздействие на Мелвин Де Флор (1от 4-те) - теорията за социалните категории, описани в поне два от моите трудове.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В опита се да реализира своята цел, дисертантът е акцентирал върху задачи, които, макар и релевантни са особено амбициозни :1. Да се осветли генералната промяна в начина на комуникация в цивилизацията, настъпила в края на ХХ век; 2. Да се очертаят механизмите, чрез които съвременният индивид борави с нарасналия обем на информацията;3. Да се разкрие значението на *преминаването от „демографски“ към „психографски“* *подход* в масовата комуникация 4. Да бъдат приведени емпирични доказателства, доказващи наличието на характерни особености у различните групи от населението; 5. Да бъдат очертани специфичните характеристики на групите от населението по психографски профили съгласно изработена методология за дефинирането им; 6. Да бъдат представени конкретните механизми за практическо приложение на методологията за сегментиране на населението чрез психографските профили.

Всъщност в установяването на въздействието върху реципиентите в социума, възникнали вследствие на формирането на претоварването с информация в съвременното общество, и идентифицирането на механизмите, чрез които те функционират успешно в условията на информационно претоварване е изключително важна цел, която си е поставил и реализирал докторантът, подлагайки на проверка допускането, че индивидите не изработват чисто персонални способности за справянето с проблема – вариращи между всеки два отделно взети индивида, а че могат да бъдат установени отчетливо формирани групи от индивиди, които реагират по сходен начин

при потребяването на информация, което се дължи на специфични за всяка отделна група психографски характеристики. Именно върху този момент Кутелов е насочил своето изследване - механизмите, чрез които индивидите се справят с проблема с информационното претоварване в настоящата епоха. Твърдението му е, че няма наличен универсален механизъм, който да се приема и прилага в обществото за „отнемане на товара“ от съзнанието на индивида; Решението той търси на личностно-автономно равнище и на принципа на сходството между отделните индивиди и групирането им по този признак е особено релевантно.

Доказаната изследователска теза на дисертанта е, че е възможно да бъде изведена структура на потребителите, групирани според психографски профили, като от спецификите на всяка от тези групи зависи дали и доколко представителите на всеки профил отварят комуникационните си канали за конкретно постъпваща към тях информация, което е техният начин да се справят с информационното претоварване.

С очертаването на характеристиките на този механизъм се доказва, че той е безотносителен към сферата, към която принадлежат излъчвателите на информация: че той се задейства по един и същи начин спрямо която и да било постъпваща към индивида информация. Кутелов доказва че подобна негова характеристика позволява на индивида по-успешно да „пресява“ съобщенията към него, а на излъчвателите на информация – да осъществяват по-ефективно комуникация с потребителите, съобразявайки се със спецификите на групата, според психографските профили, която представлява доминантен интерес за тях.

С това приемане високо оценявам научните и научно-приложни постижения на автора.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси.

Проверена е успешно и с надеждни инструменти хипотезата на дисертанта, че в условията на информационно претоварване реципиентите изработват механизми за справяне с проблема, като регулират допускането на информация до съзнанието си на базата на свои ключови психографски характеристики, като тези характеристики не са строго индивидуални, а са типични за определени групи, имащи сходни психографски черти.

Дисертантът доказва се в голяма степен е, че потребителите не подбират информацията само на осъзнат принцип, а – че за да достигне тя до равнището на обработка от съзнанието им, „преминава през „клапаните“ на комуникационните им канали най-лесно и най-ефективно тогава, когато кореспондира с ключовите психографски характеристики на групата, към която принадлежат“.

Всъщност чрез *психографското сегментиране* дисертантът прави опит да обоснове „опозицията си на възприеманото през XX век сегментиране по *демографски признаци*. Моето допълване би било обаче да ги разгледа в конвергентна посока в бъдещите си търсения по темата

Оценката ми за методологията, използвана от докторанта е повече от висока. Изборът на респондентите и на подхода към провеждането на стандартизирани интервюта съответства на високата цел на дисертанта да постигне максимална прецизност на резултатите. 13 представителни изследвания, десет годишен период – висока оценка .

Приноси

Съгласна съм с всички изведени от дисертанта и научния му ръководител приноси Искам да подчертая, че дисертационният труд на Росен Кутелов освен с приносните моменти, с които е съпътстван, и които приемам до един, е едно само по себе си приносно произведение. научен принос сам по себе си.

Публикационна дейност. Дисертантът се представя с 5 публикации по темата при необходимост три. Оценката ми за тях е, че отговарят и надхвърлят изискванията за академичните критерии на докторантски разработки.

Авторфератът отговаря на дисертационния труд.

Бележки и препоръки. Тъй като трудът има сериозни качества и препоръчвам да бъде отпечатан в самостоятелна книга, предлагам **първата глава** на дисертацията, която играе ролята на теоретико-методологическа, на своеобразен методологически фундамент, да бъде преосмислена и обогатена с много по-пространно представяне както на чуждестранни, така и на български автори. Още повече, че самият Роберт К.Логан на който се основава дисертантът относно епохите в комуникационното развитие, не е особено последван от други именити автори. От друга страна, петте задачи, включени

в намеренията на дисертанта, които определям като амбициозни, са действително много големи теми, за да могат да се вместят в 25-30 страници.

В заключение споделям, че трудът е написан е на много добър академичен език, съпътстван е с изобилие от доказателствен материал в един лонгитюден 10 годишен план, с висока степен на валидност и надеждност на резултатите.

Ще гласувам с „Да“ и препоръчвам на останалите членове на Научното жури да гласуват с „Да“ за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на Росен Кутелов по научна специалност „социология“ в професионално направление 3.1 Социология, антропология и науки за културата към Университет за национално и световно стопанство“

Член на Научно жури

проф.дсн Добринка Станчева Пейчева

17.06.2025

София

OPINION

of the dissertation on the topic "Psychographic profiles
and consumer behavior"

By: Prof. DSc Dobrinka Stancheva Peicheva, South-West University "Neofit Rilski",
Blagoevgrad

The dissertation is intended for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in the professional field 3.1. Sociology, Anthropology, and Cultural Sciences in the scientific specialties of sociology at the Department of "Economic Sociology" at the University of National and World Economy.

Author of the dissertation: Rosen Kutelov

Scientific supervisor: Prof. Dr. Vyara Stoilova

The basis for writing and presenting the review is my inclusion in the Scientific Jury for the defense of the dissertation, according to Order No. 1511/27.05.2025 of the Deputy Rector for Research of the UNWE

1. Information about the dissertation

The Ph.D. student, Rosen Kutelov, studied in a doctoral program in sociology at the Department of Economic Sociology, Faculty of Economics

Kutelov graduated from the Faculty of Journalism and Mass Communication,

Sofia University "St. Kliment Ohridski",

He currently works as a manager of Progress Consult Ltd. He has successfully managed over 200 projects in marketing, social research, analysis, marketing strategies, communication strategies, strategic planning, public relations, and media work. the methodology for defining the psychographic profiles of consumers, the methodology for defining the Coefficient of Brand Marketing Power ® the methodology for determining the Index of a Full Life, the methods for defining groups of voters according to the Ideological and Value Orientation He worked at ACCA-M, Reporter Newspaper 7, Family and School Magazine.

2. General characteristics of the dissertation work

The dissertation work of Rosen Kutelov, with a volume of 168 pages, includes an introduction, three chapters, a conclusion, and sources used. The main part of his work

presents 2 tables and 43 figures. The bibliography is composed of 22 sources in Cyrillic and 79 in Latin. The topic has been particularly relevant in recent years. The update is related not only to the media overload and oversaturation with communication products in the media environment in recent decades, but also as a result of digital transformations, in information and communication technologies and their consequences, with hybrid information wars, fake news, with the use of lies in propaganda activities. No less important role is played by new computer-determined tools for creating, distributing, and absorbing information, some of which did not exist at all, and the collapse in trust in some of the media and in evidentiary material in general, caused by them. On the other hand, the problem of overloading the communication field, which is the subject of attention, especially by many researchers of reading and the health effects of transformations related to reading, updates, and requires permanent research in this area, and not only. The change in existing communication models with a centuries-old presence deepens the growing interest in the issue. That is why the problems of coping, which are the basis of the dissertation work, are relevant not only at the personal level, as the dissertationist shares, but also at the group and social-categorical level. The relevance of the dissertation work is more than undeniable.

Establishing the impact on recipients in society, arising as a result of information overload in modern society, and identifying the mechanisms through which individuals function successfully in conditions of information overload is an extremely important goal that Kutelov set and achieved. He tested the assumption that individuals do not develop purely personal ways of coping with the problem, varying between any two individuals taken separately, but that formed groups of individuals can be identified who react similarly when consuming information, which is due to psychographic characteristics specific to each group. It is precisely on the mechanisms by which individuals cope with the problem of information overload that the dissertation student has focused his innovative gaze in this work.

The dissertation student's research thesis, which the dissertation student successfully defends, is that it is possible to derive a structure of users grouped according to psychographic profiles, and the specifics of each of these groups determine how information overload is handled.

In the first chapter, entitled "The Information Society", within 26 pages, the dissertation student has attempted to present a historical overview of the importance of communication for people, the stages of its development, and the change at the end of the twentieth century. This

volume of pages also includes an attempt to analyze the reasons for the emergence of the "information society" and its "content",

", as well as the emergence of information overload. A special place is devoted to the challenges posed by the information society and information overload for the individual and society as a whole. The dissertation is based on one of the representatives of the media ecology association, Robert Logan (Logan, 2002), who in his independent article attempts to supplement H. Innis and M. McLuhan and the generally accepted 3 eras in the history of culture and communication - oral, written and electronic - with non-verbal (gestures and facial expressions) and electrical (telegraph, telephone, radio, television - associated with overcoming large distances) distinguishing electronic from electrical in computers, the Internet and mobile communication means) "The second communication era, which I want to add to those identified by Innis and McLuhan, can be created by distinguishing between electrical and electronic communications (Logan, 2002). Questions that I understand Kutelov wants to be interesting, I do not accept and do not support the introduction of such a five-stage epochal development of communications.

In the second chapter, the dissertationist reveals his innovative achievements. Articulating the mechanisms through which individuals strive to reduce the information "load", he deduces and compares the technogenic mechanisms - platforms for blocking sources of unwanted information, applications for deterring advertising, SPAM barriers, etc., with individual methods - willful reduction of time spent on social networks. He makes a connection with the importance of psychographic profiles.

The empirical part of the present dissertation work, with which this work acquires a high degree of evidence - both of the goal and the thesis of the work, is the basis for solid verification and reliability - 13 sociological representative surveys were conducted for Bulgaria with a total number of respondents of 12904 within 10 years from 2013-2023. It is developed in the third chapter.

Examples of studies in various sectors of the economy and in areas outside it are illustrated, confirming the thesis that individuals react to the signals emitted by communication producers in sync with their belonging to a given group, according to the outlined supposed psychographic profiles. Here, without being aware of it, the dissertationist proves the theory of mass media impact formulated in the first half of the last century by Melvin De Fleur (1 of the 4) - the theory of social categories, described in at least two of my works.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied results

In an attempt to realize his goal, the dissertationist has emphasized tasks that, although relevant, are particularly ambitious. To shed light on the general change in the way of communication in civilization, which occurred at the end of the twentieth century 2. To outline the mechanisms through which the modern individual handles the increased volume of information 3. To reveal the significance of the transition from a "demographic" to a "psychographic" approach in mass communication 4. To provide empirical evidence proving the presence of characteristic features in different population groups; 5. To outline the specific characteristics of population groups by psychographic profiles according to a developed methodology for defining them; 6. To present the specific mechanisms for the practical application of the methodology for segmenting the population through psychographic profiles.

Establishing the impact on recipients in society, which arose as a result of the formation of information overload in modern society, and identifying the mechanisms through which they function successfully in conditions of information overload is an extremely important goal that the doctoral student set and achieved, testing the assumption that individuals do not develop purely personal ways of dealing with the problem - varying between any two individuals taken separately, but that formed groups of individuals can be identified who react similarly when consuming information, which is due to psychographic characteristics specific to each group.

It is precisely on this point that Kutelov has focused his research - the mechanisms through which individuals cope with the problem of information overload in the current era. He claims that there is no universal mechanism available that can be accepted and applied in society to "take the load" off the individual's consciousness; He seeks the solution at the personal-autonomous level and on the principle of similarity between individuals, and their grouping on this basis is particularly relevant.

The proven research thesis of the doctoral candidate is that it is possible to derive a structure of users, grouped according to psychographic profiles, and the specifics of each of these groups depend on whether and to what extent the representatives of each profile open their communication channels for specific information coming to them, which is their way of coping with information overload.

By outlining the characteristics of this mechanism, it is proven that it is unrelated to the sphere to which the information transmitters belong: it is activated in the same way for any

information coming to the individual. Kutelov proves that such a characteristic of it allows the individual to more successfully “sift” the messages to him, and the information transmitters – to carry out more effective communication with the users, taking into account the specifics of the group, according to the psychographic profiles, which are of dominant interest to them.

With this acceptance, I highly appreciate the scientific and applied achievements of the author.

4. Evaluation of the scientific and applied contributions.

The thesis' hypothesis that in conditions of information overload, recipients develop mechanisms to deal with the problem by regulating the admission of information to their consciousness based on their key psychographic characteristics has been successfully tested with reliable instruments, and these characteristics are not strictly individual, but are typical of certain groups with similar psychographic traits.

The dissertation proves to a large extent that users do not select information only on a conscious principle, but that in order for it to reach the level of processing by their consciousness, "it passes through the "valves" of their communication channels most easily and most effectively when it corresponds to the key psychographic characteristics of the group to which they belong".

In fact, through psychographic segmentation, the dissertation attempts to justify "his opposition to the segmentation by demographic characteristics perceived in the twentieth century. My addition would be, however, to consider them in a convergent direction in his future research on the topic

My assessment of the methodology used by the doctoral student is more than high. The choice of respondents and the approach to conducting standardized interviews correspond to the high goal of the dissertation to achieve maximum precision of the results, 13 representative studies, ten years, high score.

5. Contributions

I agree with all the contributions made by the dissertation student and his scientific supervisor I would like to emphasize that the dissertation work of Rosen Kutelov, except for the

contributing moments with which it is accompanied, and which I accept to the fullest, is a contributing work in itself. a scientific contribution in itself.

Publication activity. The dissertationist presents himself with 5 publications on the topic, when three are required. My assessment of them is that they meet and exceed the requirements for the academic criteria of doctoral dissertations.

The author's abstract corresponds to the dissertation work.

6. Notes and recommendations. Since the work has serious qualities and I recommend that it be printed in a separate book, I suggest that the first chapter of the dissertation, which plays the role of a theoretical and methodological one, a kind of methodological foundation, be reconsidered and enriched with a much broader presentation of both foreign and Bulgarian authors. Moreover, Robert K. Logan himself, on whom the dissertation is based on the eras in communication development, is not particularly followed by other eminent authors. On the other hand On the other hand, the five tasks included in the dissertation's intentions, which I define as ambitious, are indeed very large topics to fit into 25-30 pages.

In **conclusion**, I would like to share that the work is written in a very good academic language, accompanied by an abundance of evidence in a longitudinal 10-year plan, with a high degree of validity and reliability of the results.

I will vote "Yes" and recommend to the other members of the Scientific Jury to vote "Yes" for awarding the educational and scientific degree "Doctor" to Rosen Kutelov in the scientific specialty "Sociology" in the professional field 3.1 Sociology, Anthropology and Cultural Sciences at the University of National and World Economy"

Member of the Scientific Jury

Prof. Dobrinka Stancheva Peicheva

17.06.2025

Sofia